

Fenomenologija psovanja kod studenata Sveučilišta u Zagrebu

Radoš, Helena

Undergraduate thesis / Završni rad

2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Croatian Studies / Sveučilište u Zagrebu, Fakultet hrvatskih studija**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:111:037396>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-08-09**

Repository / Repozitorij:

[Repository of University of Zagreb, Centre for Croatian Studies](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
FAKULTET HRVATSKIH STUDIJA

Helena Radoš

**FENOMENOLOGIJA PSOVANJA KOD
STUDENATA SVEUČILIŠTA U ZAGREBU**

ZAVRŠNI RAD

Zagreb, 2020.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
FAKULTET
HRVATSKIH STUDIJA

ODSJEK ZA SOCIOLOGIJU

HELENA RADOŠ

**FENOMENOLOGIJA PSOVANJA KOD
STUDENATA SVEUČILIŠTA U ZAGREBU**

ZAVRŠNI RAD

Mentor: prof. dr. sc. Ivan Markešić

Sumentor: mag. soc. et mag. educ. soc. Erik Brezovec

Zagreb, 2020.

SAŽETAK:

Psovka se u znanosti istražuje uglavnom u lingvistici kao jezični konstrukt, dio žargona, kao poštapalica. Zbog njenog značenja i moralne upitnosti, u društvenim znanostima psovka se drži tabuom. Najviše istraživanja o psovci u društvenim znanostima možemo pronaći u psihologiji, gdje autori psovku najčešće istražuju u kontekstu biheviorizma, osvrćući se na ljudska djelovanja i emocije. U sociologiji psovkom se možemo baviti iz raznih aspekata kao što je antropologija, etnometodologija, fenomenologija, itd.

Psovanje kao fenomen bitna je odrednica u shvaćanju značenja koja mu pridajemo, te iskustvima koja u datom situacijskom kontekstu pridajemo tom fenomenu.

Ključne riječi: psovanje, psovka, vulgarizam, fenomenologija, empiricizam, metoda opažanja, svakodnevnica.

SADRŽAJ:

1. UVOD	1
2. PSOVKA.....	2
3. TEORIJSKA ANALIZA PSOVKE	4
3.1. FENOMENOLOGIJA.....	4
3.2. EMPIRICIZAM.....	4
3.3. FUNKCIJA PSOVKE I DRUŠTVENA STRUKTURA.....	5
4. METODE I CILJEVI RADA	7
4.1. OPAŽANJE.....	7
5. ZAKLJUČAK	11
6. LITERATURA.....	13

1. UVOD

Psovanje je fenomen koji je prisutan u gotovo svim razgovornim područjima, no nedovoljno proučavan unutar društvenih istraživanja. Implikacija psovke u svakodnevnom životu čovjeka, te varijacije na spomenuti fenomen svakako su vrijedni pažnje. U kojoj situaciji psujemo? Što nam psovka znači? Koji cilj imamo sa psovkom? S čime ju povezujemo? -te mnoga druga pitanja se nameću kada razmišljamo o istoj.

U radu ćemo se baviti psovkom¹ kao jezičnim konstruktom i kao takvom ćemo mu pristupati bez obzira na moralnu upitnost samog značenja. Kako bi se što više približili temi, temu smo proučavali kroz fenomenologijski pristup u formiranju značenja i iskustava refleksivnog korištenja psovki u situacijskom kontekstu temeljeno na postavkama sociologije znanja.

Početna ideja bila je napraviti istraživanje empirijskog tipa, koje bi se provelo koristeći se kvalitativnom metodom dubinskog intervjua sa šest sudionika (tri ženske osobe, tri muške osobe) različitih usmjerenja Sveučilišta u Zagrebu. Koristili bi se tehnikom slučajnog stratificiranog uzoraka, a cijelo istraživanje bi analizirali kroz fenomenologijske pretpostavke sociologije znanja. Zbog pandemije Covid-19, bili smo ograničeni ostvariti postavljeni cilj, stoga kako bi ostali što bliže zadanoj temi, fenomen psovanja kod studenata Sveučilišta u Zagrebu istražili smo metodom opažanja u vremenskom okviru ljetnog ispitnog roka (od 08.lipnja 2020. godine do 10. srpnja 2020. godine).

U prvom dijelu rada osvrnuli smo se na definiciju psovke kroz analizu djela franjevca Ignacija Gavrana, te teoretičara književnosti i rusista Josipa Užarevića pokušavajući što bliže ukazati na kompleksnost zadanog fenomena. U drugom dijelu rada osvrnuli smo se na teorijske okvire kako bismo što jasnije odredili koji se značaj pridaje psovci unutar društvene strukture. Nadalje smo odredili metodu i ciljeve rada, analizirajući priložena opažanja, te smo zaključno zaokružili temu uvidom u suvremeni kontekst fenomena psovanja.

¹ Uzevši u obzir kako je psovka sve češće upotrebljavana, te kako se pojavljuje kao komunikacijska praksa, na psovku u radu nećemo gledati kao tabu. U radu ćemo bez zadržavanja, te upotrebe simbola iznositi proste riječi i izraze, te vulgarizme.

2. PSOVKA

Neosporno je kako je teško definirati značenje „nečega“ što društvene norme obilježavaju kao nepristojne i nepoželjne komunikacijske aktivnosti. Iznimno malen opus literature upućuje nas u samu definiciju psovke, no sve šira upotreba te jezične pojavnosti unutar društvenih interakcija svakako zaslužuje pažnju.

Prva takva razmatranja o psovci možemo pronaći u djelu „Bludna psovka“, franjevca Ignacija Gavrana (1962.), na kojem se temelje sva daljnja proučavanja ovog fenomena. Gavran u svojem djelu navodi kako psovka „spada među one čovjekove čine kojima se netko pogrđuje ili vrijeđa- među uvrede.“(1962.:7), jasno razgraničavajući psovku od uvreda, gađenja i ruženja naglašavajući kako psovka predstavlja još jači stupanj. „Psovka skida osobu s njenog društvenog mjesta, njezinog socijalnog pijedestala i postupa s njom, kao što se postupa s predmetom bez vrijednosti.“ (1962.:8). Gavran psovku definira kao jezični izraz kojim nekome na simboličan način oduzimamo njegovu čast.(1962.:10) Nadalje autor naglašava postojanje (tada- 1962.) tendencije da se pojam psovke isključivo suzi na bludna psovka, dok on ustraje na razlikovanju bludnih i ne bludnih psovki. Bludnom psovkom smatra one psovke kod kojih je „sredstvo vrijeđanja uzeto“ (...) „sa seksualnog područja i izražava neku ne dozvoljenu, sramotnu upotrebu seksualnog „ (Gavran, 1962.:10). Nadalje, autor navodi podjelu unutar bludnih i ne bludnih psovki objašnjavajući načine i izraze kojima se mogu tvoriti jezični konstrukti s ciljem povrede časti. Pravo značenje psovke koje autor navodi na kraju prvog dijela svoje knjige, možemo upoznati jedino iz njenog konteksta, uzimajući u obzir kako je psovka promjenjivi jezični oblik i kako se kao i jezik neprestano mijenja.

U suvremenom kontekstu smatram nužnim osvrnuti se na djelo „Fenomenologija psovanja“, teoretičara književnosti i rusista Josipa Užarevića. Užarević u svojem djelu psovku definira kao: „govorni žanr u kojemu vodeću semantičku i strukturnu ulogu ima opsceno-vulgarni izraz /riječ ili skup riječi/ povezan sa spolnim ili analnim tjelesnim područjem“ (Užarević, 2012: 167) Autor se u svojem djelu usmjerio funkciji psovke unutar komunikacije. Psovke je podijelio u tri funkcionalno- semantičke grupe. U prvu grupu ulaze opsceno-seksualne riječi i izrazi, na primjer vulgarizirani izrazi za spolne organe (penis- kurac, vagina- pička). U drugu grupu autor uvrštava opsceno- seksualne riječi i izraze koji imaju ne- seksualna i ne-vulgarna značenja, na primjer upotrebom vulgarnih riječi, pridat ćemo značenje ponašanjima pojedinca (pizda- kukavica). Krajnje, u treću grupu Užarević svrstava riječi koje pronalazimo u književnom jeziku, međutim ovisno na kontekst imaju vulgarno- seksualno značenje, na primjer rupa označava vaginu. (Užarević,1999.)

Ne možemo odbaciti kako je ovaj fenomen ne prihvaćen u znanstvenim razmatranjima i kako kao jezični konstrukt ne ulazi u stručnu literaturu vezanu uz komunikacije, međutim ne možemo niti zanemariti vremensku sferu postojanja fenomena. U prošlosti je jako malo ljudi bilo pismeno, već spomenuti autor Gavran, u spomenutom djelu upravo o tome govori. Gavran naglašava kako su nam pisani izvori najvrjedniji izvori za analizu podataka, međutim s fenomenom psovanja se nije niti bilo moguće susresti u pisanim izvorima u obliku kakvom je poznajemo danas (ili tada 1962. kada autor izdaje svoje djelo). Kroz povijest, sa psovkom se susrećemo u oblicima kletvi. Također, autor naglašava i činjenicu kako je jako malo ljudi u prošlosti bilo pismeno, a „Na papir se ne stavlja bilo što, a pogotovo ne ono , što čovjek ne promišljeno rekne i čega se možda odmah srami.“ (Gavran, 1962.:17)

U suvremenom kontekstu sa znanstvenog područja sociologije više na fenomene ne gledamo kao „globalne smislene sklopove“(Pavić,1993.:281), kako to autor Pavić naglašava, već se nastoje objasniti „način konstruiranja individualne svijesti u procesu sveopćeg integriranja individualnih samoprikaza ²(Erving Goffman), a potom i samu ovu „interakciju“ kao globalni okvir analize ozbiljenja individualne svijesti na razini društva.“ (Pavić, 1993.:281).

Stoga psovku sa suvremenog gledišta, unutar teorijskih okvira fenomenologije razmatramo kao primjenu svakodnevnog znanja u okviru situacijskog konteksta, te značenja i iskustva gradimo svijesti o sebi i interakciji s drugim, te kontekstu te iste situacije.

² Autor se kroz „Individualne samoprikaze“ osvrće na djelo „Predstavljanje sebe u svakodnevnom životu“ (1956. , *The Presentation of Self in Everyday Life*) američkog sociologa Ervinga Goffmana, predstavnika simboličkog interakcionizma. Goffman u svojem djelu koristi kazališne slike kako bi prikazao važnost ljudske socijalne interakcije.

3. TEORIJSKA ANALIZA PSOVKE

U ovom dijelu rada bavit ćemo se teorijama koje su primjenjive na fenomen psovanja, kojim se bavimo u radu.

3.1. FENOMENOLOGIJA

Korijene fenomenologije vezujemo uz filozofa Edmunda Husserla, a prvotno se razvija kao grana europske filozofije. "Husserlova fenomenologija nastoji zorno dohvatiti i promatrati same biti stvari, s pomoću intencionalne analize nastoji osmisliti kontekstualna iskustva, a s pomoću genetičke analize preobraziti statične poretke u razvojne procese konstituiranja svijeta i stvari u njemu." (Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje)

Alfred Schutz, australski filozof i socijalni fenomenolog, Husserlovu filozofiju transformira u sociologiju usmjeravajući proučavanje na svijest. Temeljno područje Schutzova interesa bila su značenja. Po uzoru na Webera³, Schutz se zalagao kako djelovanje nije unaprijed određeno, niti da proizlazi od motivacija, već da se značenje formira ovisno o kontekstu događaja, subjektivnom iskustvu i ljudskom svijesti. Nadalje je Schutz naglašavao važnost zajedničke svijesti koja je omogućena zajedničkim jezikom, tipizacijom i zalihama znanja. Schutzovu teoriju nadalje razrješavaju Peter L. Berger i Thomas Luckmann u djelu „Socijalna konstrukcija zbilje“ (1992.).

3.2. EMPIRICIZAM

Empirijski dokazi jako su važno sredstvo znanstvenih istraživanja. „Empirički dokazi su ono što se može vidjeti, dodirnuti, okusiti ili omirisati- dakle to su dokazi dostupni našim osjetilima“ (Šolić,2005.:5). Drugo ime za empirijski dokaz jest „prirodni dokaz“ (možemo ga pronaći u prirodi). Autor Šolić se unutar okvira empiricizma dotiče naturalizma. Navodi definiciju naturalizma: „ Naturalizam je filozofija koja kaže da se „ stvarnost i postojanje“(dakle priroda, svemir, univerzum) mogu opisati i objasniti jedino preko prirodnih dokaza, prirodnih procesa i prirodnih zakonitosti“ (Šolić,2005.:6).To je upravo ono što se smatra zadaćom znanosti. Znanosti i naturalizam odbacuju postojanje apsolutne istine, svoja

³ **Socijalno djelovanje** temeljni je pojam Weberove sociologije. Weber se zalagao da svako djelovanje ima značenje. Prema stupnju racionalnosti Weber diferencira 4 tipa djelovanja: ciljno – racionalno, afektivno, tradicionalno i vrijednosno – racionalno.

istraživanja temelje na racionalizmu i skepticizmu u kreiranju znanstvenog, kritičkog promišljanja.

3.3. FUNKCIJA PSOVKE I DRUŠTVENA STRUKTURA

Društveni status i uloge jesu temeljni elementi svake društvene strukture. Kroz društvene statuse i uloge možemo upravljati impresijama. Američki sociolog Erving Goffman u svojem djelu „Kako se predstavljamo u svakodnevnom životu“ (1956.) govori upravo o impresijama: „(...) pojedinac će morati djelovati tako da, namjerno ili ne namjerno sebe izrazi, a drugi će, zauzvrat, morati o njemu steći određene impresije.“ (Goffman, 1956.:16)

Stoga, kako bismo odredili značenja koja pridajemo psovkama moramo uočiti simboličku ulogu govora u društvenoj interakciji. Govor jest sredstvo kojim čovjek ovladava svoju ulogu u društvu, on je „kulturalna tvorevina, jer nije neposredno dan u prirodi, jer ima svoju relativnu trajnost i postojanost i jer je kao takav neovisan o razlikama pojedinaca koji se njime koriste.“ (Marasović, 1989.:35) Osim govora u simboličke oblike svrstavamo i znakove, tako možemo reći da se komunikacija može odvijati verbalno i ne verbalno upotrebom simboličkih oblika (govor, znak). Rüeegg⁴ (1969.) govori: „Simboli su znakovi prisjećanja na neku smislenu povezanost koja se posreduje unutar neke grupe, koja tu grupu povezuje i koja njezinim pripadnicima omogućava da svjesno oblikuju obavezatno ponašanje“ (Rüeegg, 1969., prema Marasović, 1989.:35) Uočivši ulogu verbalnih i neverbalnih simboličkih oblika unutar društvenog ponašanja odredili smo distinkciju psovke od moralno upitnog i približili psovku sociološkom razmatranju. Autor Marasović u svojem djelu analizira psovku kroz „Thomasov teorem“⁵, koji objašnjava kako društvenu zbilju ne određuju objektivne činjenice, već značenja koja se tim činjenicama pridaju. Stoga, izlaže kako isto vrijedi i kada govorimo o psovci kao simboličkom društvenom ponašanju, što znači da učinak psovke ne ovisi o njejoj formulaciji i sadržaju već o smislu koji joj se pridaje u određenom kontekstu. (Marasović, 1989.:37)

S novim situacijama se susrećemo svaki dan, stoga kontekst svega što nam se događa svrstavamo u „zbilju svakodnevnog života“. „Zbilja svakodnevnog života“ (1992.) djelo je sociologa Petera L. Bergera i Thomasa Luckmanna. Autori u svom djelu iznose: „Najvažnije iskustvo drugih zbiva se u situaciji lice-u-lice, koja je prototipski slučaj društvene interakcije.“ (...)“ U interakciji lice-u-lice drugi mi se oprisutnjuje u živoj sadašnjosti koja nam

⁴ Walter Rüeegg, Soziologie, Fischer Bücherei GmbH Hamburg, 1969, str.235

⁵ „Thomasov teorem“ glasi: „Kad ljudi neke situacije shvaćaju kao da su stvarne, onda te situacije u svojim posljedicama i jesu stvarne.“ Teorem je unutar socioloških istraživanja uveo američki socijalni psiholog William I. Thomas. (prema Marasović, 1989.:36)

je oboma zajednička.“(...)“ Moje i njegovo „ovdje i sada“ trajno uzajamno djeluju sve dok traje situacija lice-u-lice.“, Nadalje, autori naglašavaju kako subjektivnost drugoga može imati niz „simptoma“, koji se mogu i krivo protumačiti. Također naglašavaju važnost jezika ističući kako je jezik najvažniji znakovni sistem ljudskog društva. „Jezik je gipko ekspanzivan tako da mi dopušta da opredmetim široku raznovrsnost iskustava što mi pridolaze tijekom života.“

Psovka je jezični konstrukt čiji sadržaj ima širok spektar značenja, a ta značenja proizlaze iz iskustava. Psovka može biti odraz duševnog stanja, poruka, izazov, odraz frustracija i brojnih drugih značenja.

4. METODE I CILJEVI RADA

Fenomenologijskim pristupom istražuju se formacije iskustava i značenja reflektivnog korištenja određenih fenomena u situacijskom kontekstu. Imajući na umu prirodnu datost da se osoba razvija u društvenom kontekstu, socijalizacijom, fokus našeg istraživanja odnosio se na mladež, konkretno na studente Sveučilišta u Zagrebu. Kod sudionika fokusirali smo se na situacijski kontekst, osvrćući se na značenja reflektivnog korištenja psovke. Istraživanje je empirijskog tipa, a provodili smo ga kvalitativnom metodom istraživanja, opažanjem. Opažali smo grupe studenata (oba spola), neovisno o smjeru i godini studija u periodu ljetnog ispitnog roka- od 08.lipnja 2020.godine do 10. srpnja 2020.godine. Glavno pitanje koje se proteže kroz istraživanje jest: Kako i zašto studenti upotrebljavaju psovku?

4.1.OPAŽANJE

Opažanje jest kvalitativna metoda znanstvenog istraživanja. „Pod opažanjem podrazumijevamo svaku informaciju koju možemo dobiti izravno ili neizravno preko naših osjetila i našeg razuma.“ (Šolić, 2005.:9). Znanstvena metoda temelji se na promatranju svijeta oko nas, na temelju čega smo u mogućnosti razmatrati pojave i fenomene, postavljati određena znanstvena pitanja i probleme. Znanstvenik prilikom opažanja mora izbjegavati pristranost i biti objektivan nad situacijom koju promatra.

(Zbog povrede studentskih identiteta, te uključenosti profesora/ica u situacijski kontekst u sljedećim prilogima neće se kontinuirano upotrebljavati vremenska i prostorna odrednica.)

Primjer 1:

Student treće godine studija, Sveučilišta u Zagrebu, 13. srpnja 2020.godine pristupio je usmenom ispitu. Usmeni ispit bio je otvorenog tipa. Student je izgledao nesigurno, a nesigurnost je pokazao i pri odgovoru postavljenog pitanja. Student je odgovorio tri od pet postavljenih pitanja. Kontinuirano je zamuckivao i nije pokazivao znanje. Studentu je to bio treći izlazak na ispitni rok. Profesor/ica mu je objasnio/la kako nije pokazao znanje, te da nije zaslužio prolaz. Student se razbjesnio i profesoru/ici rekao: „Idi u kurac!“.

Psovka „Idi u kurac“ u opisanom slučaju bila je odraz frustracije. „Izgleda da se može reći kako je psovka puki izričaj duševnog stanja nekog pojedinca“ (Marasović,1989.:37) Prema Užareviću , studentovu psovku svrstavamo u prvu funkcionalno-semantičku grupu, opsceno-seksualne psovke, u koju ulaze vulgarizirane riječi i izrazi za spolne organe. (Užarević,1999.) Autori Mikić, Mikić i Pehar govore kako je glavni cilj psovke vrijeđanje ili omalovažavanje drugoga kojemu se pokušava uzvratiti moralnom štetom. Intenzitet psovke uvelike ovisi o tonu, boji i jačini glasa i naglasku na određenoj riječi, nadalje, autori govore kako je u stanju bijesa i ljutnje psovka čin verbalne agresije, čin kojim se osoba oslobađa negativnih osjećaja.(Mikić, Mikić, Pehar,1999.)

Gavran se u svojem djelu „Bludna psovka“ bavi značenjima „srdžbe“ u raznim emocionalnim stanjima. Prema autoru priloženi primjer bi mogli svrstati u upotrebu psovke kao sredstva zastrašivanja, kao prijetnju. „Pred strašnom psovkom slušalac se ukoči kao opčinjen, nesposoban da šta više uradi.“ (1962.: 117). Prema tome primjer bi mogli analizirati kao pokušaj zastrašivanja u svrhu „pokore ili promjene držanja“, ali isto tako možemo studentovu ljutnju gledati kao psovku „iz želje da se istakne“, kako navodi Gavran (1962.). „ Mladi se momci često međusobno natječu u što težim i „sočnijim“ psovka da bi pokazali svoju nadmoć nad onim što im je okolina dosad pružala kao pravilo dobrog i lijepog i da bi izrazili svoju pobunu protiv stare generacije, da bi sebi i drugovima dokazali, da su „odrasli““ (1962.:117-118)

Primjer 2:

Grupa studenata druge godine komunikologije na fakultetu Hrvatskih studija 10. lipnja 2020. godine prije termina pismenog ispita razgovarala je o nadolazećem ispitu. U kratkom periodu pridružio im se kolega. Jedan član grupe pozdravio ga je sa: „ Pa di si ti jebote?!“

Priloženi primjer odražava situaciju u kojoj je drugi student pokazao ushit i uzbuđenje. Emocionalna reakcija suprotna *Primjeru 1*. Užarević u svom tekstu naglašava kako se psovke ne mora nužno vezati uz verbalno nasilje, već može izražavati čuđenje, nesigurnost, ushit, radost prijateljskog susreta, strah, sreću, razočaranost. (Užarević, 1999.)

Primjer 3:

Nakon pisanog ispita na hodniku fakulteta Sveučilišta u Zagrebu dvije studentice su razgovarale o uspjehu na ispitu. Prva studentica bila je zadovoljna sa svojim znanjem i napisanim. Vidno je bila sretna. Druga studentica je priznala kako je prepisivala na ispitu iz skripte koja je bila podijeljena u grupi putem društvenih mreža. Stoga je bila samouvjerena, sigurna u dobar rezultat. Prva studentica joj je rekla kako je skripta koju je koristila na ispitu bila u potpunosti pogrešna. Druga studentica je odgovorila: „ A daj sereš! A u pičku materinu!“

Psovkom se mogu izraziti najdublje emocije, u priloženom primjeru možemo primijetiti kako se radi o žaljenju. Djevojka je zbog konteksta situacije promijenila svoje mišljenje i žali nad svojom odlukom.

Autor Bernard Nežmah ⁶(2011.) govori kako je psovka koja u svom sadržaju uključuje majku "nerealna i prazna", te da je odraz dominacije. " Tu psovku može izgovarati žena, može biti i usmjerena ženi, čak i onome tko nema majku- iz čega proizlazi činjenica da je funkcija te izjave uspostavljanje intersubjektivnih odnosa (očinske) dominacije" Autor naglašava, iz etnometodološke perspektive, kako se takva psovka ne koristi u drugim državama u kojima je rano ukinut patrijarhat. (Nežmah, 2011. prema Knežević, 2017.:11)

Primjer 4:

Ispred zgrade fakulteta, grupa studenata razgovarala je o preostalim ispitima ljetnog ispitnog roka. Student iz grupe izrazio je zabrinutost ishoda ispitnog roka, riječima: „Jebote, hoću li ja stići to sve?!“ , kolegica ga je pokušala utješiti riječima: „Jebiga, što se mora- mora se.“

U suvremenom vremenu psovka nužno ne znači zlo. U priloženom primjeru student je izrazio zabrinutost koristeći se psovkom, kako bi ukazao na svoju emociju.

Autori Lada Badurina i Ivo Pranjković u svojem djelu „ Jezična i pragmatična obilježja psovke“ govore o razlici psovke i vulgarnizma, određujući kako će vulgarnizmom „smatrati „nepristojnu“ / prostačku riječ, odnosno onu kojom se označuje u prvome redu kakav predmet

⁶ Nežmah, Bernard (2011). „Konceptualna nevolja: psovka vs. kletvica“, Sarajevske Sveske, 35-36, <http://sveske.ba/en/content/konceptualna-nevoljapsovka-vs-kletvica> (03.12.2016.)

ili proces iz sfere društvenih tabua (obično su to pojmovi vezani uz čovjekovu spolnost), odnosno onu kojom govornik iskazuje vulgaran odnos spram određenih elemenata izvanjezične stvarnosti.“ (Badurina, Pranjeković, 2016.:231). Osvrćući se na priloženi primjer, prema autorima, možemo reći kako se ovdje radi o vulgarizmu, kao jezičnom konstrukt, „prostačenju“ koje je prema društvenim normama neprihvatljivo i smatra se nepristojnim, međutim koristi se u svakodnevnom govoru što možemo uočiti u završnom radu studentice filozofskog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, Dore Huzanić Mišek, „Fenomen psovki u svakodnevnom govoru“. Mišek je u svojem radu analizom sadržaja (u kontekstu popularne kulture⁷) istražila upotrebu glagola „jebati“ u svim njenim oblicima uzimajući u obzir iskustvo i kontekst, navodeći njih trinaest: trenutci straha, ljutnje, tuge, radosti, gađenja, nestrpljenja, ugodnog iznenađenja, zbunjenosti, agresije, ushićenja, razočaranosti i izraza ironije. (Mišek, 2017.: 20-21)

Osim prethodno navedenih, psovka kao komunikacijsko sredstvo u suvremenom kontekstu često ima i druge funkcije koje se javljaju kao posljedica popularne kulture koja popularizira psovku kao sredstvo za rješavanje loših emocija i stresa, te „poštapalica“ koje omogućuju ostvarenje društvene uloge i interakcije. Stvaraju se kreativne psovke, kako bi interakciju napravile zanimljivijom, te pažnju privukle na emociju koja se pokušava dokazati rečeničnom konstrukcijom.

⁷ „popularna kultura, kultura koja je svima dostupna i široko rasprostranjena; svakodnevna medijska kultura koja prevladava u suvremenom društvu; zajednički skup praksa i uvjerenja koje su stekle globalnu prihvaćenost i koje obilježava medijska dostupnost i pojavnost u obliku komercijalnoga proizvoda. Sadržaj popularne kulture određen je dnevnim interakcijama, potrebama i željama te uključuje različite svakodnevne životne prakse, od prehrane i mode do masovnih (popularnih) medija i različitih oblika zabave poput športa, filma, televizije, stripa, glazbe i književnosti. U materijalnom smislu, popularna kultura skup je općenito dostupnih artefakata, odnosno široko nabavljivih industrijskih zabavnih i kulturnih (medijskih) proizvoda; ona se širila usporedno s pojavom i širenjem komunikacijskih medija (tiska, filma, radija, televizije, nosača zvuka i slike, digitalnih medija, telefonije, Interneta).“ (Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje)

5. ZAKLJUČAK

Psovke kao jezični konstrukti i njihova upotreba u društvenoj interakciji, kako smo vidjeli, temelje se na značenjima koja im se pridaju, a koja ovise o iskustvima pojedinaca. S obzirom na to da postoje brojne definicije o psovci kao jezičnom konstrukt, moramo primijetiti kako u svim definicijama možemo iščitati kako se psovke najčešće povezuju s emocijama osoba koje su u interakciji.

Značenja psovki vrlo su diferencirana, protežu se od uvreda i agresije do poštapalica i "ne primjetnog uvlačenja" u konstrukciju rečenice. Višestruka značenja koja pridajemo psovka i psovanju, te ne mogućnosti preciznog određenja, zatim moralne upitnosti u njenom jezičnom izričaju, ne postoje mogućnosti, niti znanstvene usmjerenosti ka proučavanju psovke kao sociološkog fenomena⁸.

Korijene fenomenologije pronalazimo u filozofiji, određujući ju kao znanost o fenomenima. Psovanje jest dio naše savjesti. Upotrebom psovke u određenom situacijskom kontekstu, psovku koristimo intencionalno uz pomoć zaliha znanja. Iz sociološke perspektive A. Schutz nam prvi daje uvid u motivacije, kontekst situacije, te svjesno djelovanje, što nadalje razrađuju autori Berger i Luckmann u svojem djelu " Socijalna konstrukcija zbilje".

Iako smo ovim radom obuhvatili velik opus značenja koja se pridaju psovka, svakako treba uvidjeti kako se, baš kao što je naglašeno u samom uvodu rada, psovka kao jezični konstrukt kroz vrijeme mijenja, baš kao i jezik. Njena multifunkcionalnost za posljedicu ima poteškoće u njenom preciznom određenju ili sustavnom opisu.

Svakako možemo primijetiti kako se upotreba psovke kroz povijest znatno promijenila, što smo radom nastojali potvrditi. Danas se psovka koristi kao uobičajeno sredstvo komunikacije. Psovka se ukorijenila u naš govor toliko da pronalazimo neobičnim primijetiti osobu koja ju ne koristi (Mikić, Mikić, Pehar, 1999.) Užarević pak zaključuje da iako je prirodna pretpostavka psovke srdžba, zloba, napad ili obrana, ona s druge strane odgovara i drugim emocionalnim stanjima i situacijama, kao što su strah, radost, ushit, sreća, razočaranje (1999.) „Martinić kaže da psovka može izražavati stanje, raspoloženje te u afektu ona olakšava napetost, srdžbu i nemoć. Također naglašava da u današnje vrijeme, među mladima, složenija rečenica više nije previše fora, a psovka se javlja kao znak suprotstavljanja nekadašnjim konvencijama, kao element kontrakulture, te kao poštapalica. Ona sve više postaje stil ponašanja te jedna od

⁸ Prema Maxu Weberu sociologija je znanost koja se bavi razumijevanjem i tumačenjem društvenog djelovanja.

glavnih sastavnica iskaza u komunikaciji većine mladih.“ (Huzanić Mišek, 2017.,prema Martinić,2014.)⁹

⁹ Martinić Tena. Postmoderna,svakidašnjica, komunikacija. Opatija: Naklada Benja,1994.

6. LITERATURA

- Badurina , Lada i Pranjković, Ivo (2016). “Jezična I pragmatična obilježja psovke”. Romanoslavica, Serie noua, vol.LII,br. 2, Bukurešt; str.227-235.
- Berger, Peter L. I Thomas Luckmann (1992, 1966) “Socijalna konstrukcija zbilje”. Zagreb: Naprijed.
- Gavran, Ignacije (1962). “Bludna psovka. Povijesno- psihološka studija”. Sarajevo.
- Goffman, Erving (2000, 1959). “Kako se predstavljamo u svakodnevnom životu. Beograd: Geopoetika.
- Fenomenologija. *Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje*. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2020. Pristupljeno 8. 9. 2020.
<<http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=19238>>.
- Knežević, Anamaria (2017). “Pokazuju li psovke I uvrede odnos etničke većine I manjina u Hrvatskoj?”, završni rad, Sveučilište u Zadru, Zadar.
- Marasović, Špiro (1989). Sociološki vid psovke. *Crkva u svijetu*, 24 (1), 34-47. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/85494>
- Mikić, Pavao; Mikić Marijan I Pehar Marijana (1999). “Psovka u hrvatskome i njemačkome jeziku”. Mostar: ZIRAL.
- Mišek, Huzanić Dora (2017). “Fenomen psovki u svakodnevnom govoru”, završni rad, Sveučilište u Rijeci, Rijeka.
- Pavić, Željko (1994). FENOMENOLOGIJA I SOCIOLOGIJA Uvod u "refleksivnu sociologiju". *Društvena istraživanja*, 3 (2-3 (10-11)), 279-295. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/33041>
- Popularna kultura. *Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje*. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2020. Pristupljeno 13. 9. 2020.
<<http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=49511>>.
- Šolić, Mladen (2005). “ Uvod u znanstveni rad”, interna skripta, Sveučilište u Splitu; Split.
- Užarević, Josip (1999). “Fenomenologija psovke”, *Republika: časopis za književnost*,55 (5-6): 187.-200.
- Užarević, Josip (2012). “Književni minimalizam”. Zagreb: Disput.

SUMMARY:

Phenomenology of swearing in students of University of Zagreb

Swearing in science is researched mainly in linguistics as a linguistic construct, part of jargon, as a catch phrase. Because of its meaning and moral questionability, swearing is considered taboo in the social sciences. Most research on swearing in the social sciences can be found in psychology, where authors most often explore swearing in the context of behaviorism, looking at human actions and emotions. In sociology, we can deal with swearing from various aspects, such as anthropology, ethnomethodology, phenomenology, etc.

Swearing as a phenomenon is an important determinant in understanding the meaning we attach to it, and the experiences we attach to that phenomenon in a given situational context.

Key words: swearing, swear, phenomenology, vulgarism, empiricism, observation method, everyday life.